

УДК 340.132

DOI: <https://doi.org/10.33216/2218-5461/2025-49-1-196-205>

ЛЕГАЛІЗАЦІЯ ПРАВА НА ЕВТАНАЗІЮ ЧЕРЕЗ ПРИЗМУ ПОЛОЖЕНЬ ЄВРОПЕЙСЬКОЇ КОНВЕНЦІЇ З ПРАВ ЛЮДИНИ

Маланчук Т.В., Гетьман Я.С.

LEGALIZATION OF THE RIGHT TO EUTHANASIA THROUGH THE PRISM OF THE EUROPEAN CONVENTION ON HUMAN RIGHTS

Malanchuk T., Hetman Y.

У статті здійснюється дослідження етико-правових проблем функціонування механізму реалізації права на евтаназію у співвідношенні з правом на життя як частини загальної проблеми захисту прав людини у розрізі положень Європейської Конвенції з прав людини, національного законодавства та зарубіжного досвіду, а також пошук можливих шляхів легалізації права на евтаназію в Україні й аналіз можливих проблем такої легалізації. Дослідження базується на теоретичних аспектах розгляду природи, змісту та видів евтаназії (права на смерть). Автори пропонують розглядати евтаназію у медично-біологічному, етично-моральному та правовому розумінні. Акцентовано увагу на важливості вдосконалення механізму паліативної допомоги як більш людиноцентричного інструменту у полегшенні страждань людини. Константовано, що право на життя, гідність, автономію – ті права, без дотримання яких не повинно існувати ніяких дискусій щодо права на евтаназію (права на смерть). На конкретних справах ЄСПЛ встановлено позицію Суду щодо права на евтаназію. На основі порівняльного аналізу висунуто припущення, що країни визнавали допустимість евтаназії у межах внутрішнього законодавства через суспільну необхідність керуватися власним законом, щоб таке питання можна було легко вирішити без необхідності звернення до практики ЄСПЛ, проте дана потреба різниться, зважаючи на певні особливості, у тому числі на належність до правових сімей. Визначено перспективи легалізації права на евтаназію в Україні на шляху до євроінтеграції.

Ключові слова: право на життя, право на смерть, евтаназія, паліативна допомога, правова сім'я, євроінтеграція.

Постановка проблеми. У ході трансформаційних змін та сучасних реалій залишається багато питань, як інноваційний розвиток у сучасному світі та відкриття нових можливостей для людства можуть вплинути на світовий правопорядок, які виклики та загрози можуть чекати суспільство і чи залишиться людина, її життя і здоров'я, честь і гідність, недоторканність і безпека найвищою соціальною цінністю. Для кожної

людини життя є найвищою цінністю. Право на життя належить людині від народження і, відповідно до статті 2 Європейської конвенції з прав людини, охороняється законом [1]. Це право є невід'ємним, невідчужуваним та непорушним – положення, яке є ключовим у визнанні права людини на життя за Конституцією України (ст. 21, ч. 1 ст. 27) [2].

Серед одного з найбільш обговорюваних, дискусійних та суперечливих, з погляду на

співвідношення з правом на життя, соматичних прав можна виділити право на евтаназію (право на смерть). Успіхи в галузі медицини, генної інженерії, нейрохірургії в епоху науково-технічних інновацій спричинили актуалізацію питання евтаназії. Поява дефініції «хорошої смерті» розмила існуючі межі життя та смерті, змінила розуміння світоіснування, пріоритетності духовних цінностей та цінностей людського життя. З одного боку, право на смерть вважається проявом автономії людини та поваги до її вибору. З іншого боку, легалізація евтаназії може призвести до зловживань, дискримінації вразливих груп населення та підриву основоположного права людини на життя. Базуючись на цій дилемі, особливої актуальності в сучасних реаліях набуває тлумачення права на евтаназію (права на смерть), його співвідношення з правом на життя та можливих наслідків його легалізації.

Стан дослідження. Серед авторів, які останніми роками здійснювали дослідження в цій сфері можна виділити таких вітчизняних дослідників, як М. В. Громовчук, Стефанчук Р.О., Б. В. Островська, Я. О. Триньова, Н.Г. Нестеренко, С.Б. Булеца, М.В. Менджул та інші. Великий внесок у розвиток інституту права на смерть також зробили такі закордонні науковці, як L. S. Dugdale, F.E. Vizcarrondo, S. J. Neuhaus, A. Hegde та інші. Вказані дослідження започаткували розробку пошуків шляхів врегулювання інституту евтаназії у співвідношенні з правом на життя, проте нові виклики спонукають до подальших досліджень проблеми.

Саме тому метою статті є дослідження етико-правових проблем функціонування механізму реалізації права на евтаназію у співвідношенні з правом на життя як частини загальної проблеми захисту прав людини у розрізі положень Європейської Конвенції з прав людини, національного законодавства та зарубіжного досвіду, а також пошук

можливих шляхів легалізації права на евтаназію в Україні й аналіз можливих проблем такої легалізації.

Виклад основного матеріалу. «Смерть – це найменше з усіх зол» – писав ще у XVI ст. у своїй праці «Про Смерть» відомий англійський філософ Френсіс Бекон. Саме з цим ім'ям пов'язують виникнення первинного терміну права на смерть – евтаназію. Він писав: «...обов'язок медика не тільки в тому, щоб відновлювати здоров'я, а й у тому, щоб пом'якшувати страждання, викликані хворобою..., а якщо недугу визнано невиліковною, лікар повинен забезпечити пацієнтові легку і мирну кончину, бо немає на світі блага більшого, ніж подібна евтаназія...» [3]. Відтак почалася складна ера еволюції поняття «евтаназія» – акту або практики безболісного умертвіння осіб, які страждають на невиліковну хворобу або недієздатний фізичний розлад, або надання їм можливості померти шляхом відмови від лікування чи припинення штучного підтримання життєдіяльності [4, с. 7].

З існуванням великої кількості підходів до розуміння евтаназії на сьогодні існують численні погляди, які розділили царину права на смерть на вузьку і розширену сфери. Наприклад деякі науковці під кутом вузького тлумачення розглядають поняття евтаназії у медичному розумінні як явище свідомого та цілеспрямованого акту медичного працівника, який може проявлятися у формі дії, бездіяльності або прийняття рішення. В свою чергу С. В. Нечитайло та І. В. Стаднік також у медичне поняття евтаназії додають біологічний аспект, стверджуючи про важливість визначення категорії пацієнтів та наголошуючи, що, важливою умовою є повна, своєчасна та об'єктивна поінформованість пацієнта щодо наслідків такого втручання, кінцевим результатом якого є смерть [5, с. 55]. В такому розумінні евтаназію поділяють на активну (сюди включають асистивний суїцид,

вбивство із милосердя, та власне активну евтаназію) та пасивну.

Активна евтаназія – це здійснення дій, які спрямовані на прискорення смерті невиліковно хворої людини, щоб позбавити її від страждань, введенням певних препаратів. Вбивство із жалю такі науковці, як С.Б. Булеца, М.В. Менджул, С.В. Нечитайло тлумачать як акт введення лікарем пацієнтові надмірної дози знеболювального препарату, що призводить до смерті [5, с. 60; 6, с. 25]. Достатньо подібним до попереднього виду активної евтаназії є «самогубство, асистоване лікарем (САЛ)», що Я. О. Триньова визначає як діяльність, яка полягає у асистуванні лікарем пацієнта, надаючи пораду чи медикаменти для переривання життя, але сам лікар безпосередньо не бере участі у вказаному процесі [7, с. 150]. Варто зазначити, що у деяких країнах як, наприклад, США та Швейцарія така діяльність цілком дозволена, проте в Україні вважається актом вбивства. Але, на нашу думку, доцільної аргументації у таких висновках на сьогодні не надано.

Пасивна евтаназія означає, що медичні заходи або втручання, які могли б продовжити життя тяжкохворого пацієнта, не проводяться, якщо пацієнт цього не бажає. Тобто в теорії пасивна евтаназія визнається більш «етичною».

У більш широкому розумінні потрібно говорити про евтаназію у етико-моральному та правовому розумінні. У морально-етичному контексті евтаназія розглядається як акт милосердя або співчуття, коли людина, що страждає від невиліковної хвороби або тяжких болів, може свідомо обрати припинення свого життя, щоб уникнути подальших страждань [8, с. 3]. В етичному плані ключовим аспектом є добровільність такого рішення і бажання людини завершити своє життя, зберігаючи гідність, тому слід виокремлювати добровільну та недобровільну евтаназію. Felipe E Vizcarrondo

визначає добровільну евтаназію як здатність пацієнта у адекватному стані ухвалювати рішення стосовно припинення життя через неспроможність терпіти біль. Недобровільна евтаназія застосовується, коли пацієнт не здатен висловити свою волю через коматозний стан, важку деменцію або інші медичні причини. У таких випадках рішення приймають родичі або уповноважені особи, а іноді спеціальні медичні комісії [9, с.100].

У правовому розумінні евтаназія розглядається крізь призму права на життя як виняткове право людини на смерть у певних випадках, коли її життя супроводжується нестерпними стражданнями через невиліковну хворобу [4, с. 315]. Беручи до уваги таке визначення, вважаємо за доцільне поділити право на евтаназію (право на смерть) у правовому розумінні на три моделі регулювання:

- легалізація з чіткими обмеженнями, яка передбачає дозволеність евтаназії, проте з дотриманням вимог щодо стану здоров'я пацієнта, його згоди та дій медичного персоналу;
- декриміналізація, яка тлумачиться як дозволеність певних видів евтаназії, наприклад асистоване самогубство у Швейцарії, яке також повинне бути чітко регламентоване;
- повна заборона (наприклад в Україні), розцінюючи будь-які спроби навмисного припинення життя людини як злочин.

З огляду на концепцію поняття евтаназії у трьох розуміннях право на евтаназію – це навмисне припинення життя людини для полегшення нестерпних страждань за її свідомою згодою через невиліковну хворобу, що забезпечує гідне завершення життя, коли страждання не можуть бути полегшені іншими способами. Вона визнається винятковим правом людини на смерть, яке може бути врегульоване законодавством у випадках, що передбачають суворе

дотримання певних юридичних та медичних умов.

Проте, через неоднозначне ставлення суспільства до впровадження права на смерть, більшого розголосу набуває дійсно «гуманна» альтернатива зменшення земних мук, яка з встановленням чіткого врегулювання, має право визнаватися успішним методом полегшення страждань пацієнтів. Мова йде про так звану паліативну допомогу, потреба в якій виникла, як зазначають Ю. І. Губський та А.В. Царенко, через надмірну діяльність у полі евтаназії медичних працівників, яка не завжди може бути справедливою [10]. В Наказі МОЗ України «Про удосконалення організації надання паліативної допомоги в Україні» зазначено, що основним завданням паліативної допомоги повинно бути підвищення якості життя пацієнта та його родини, а також інших осіб, які доглядають за ним. Це досягається через своєчасне виявлення, ретельну оцінку та ефективно лікування болю, супутніх симптомів і ускладнень, а також шляхом вирішення фізичних, психологічних, духовних і соціальних потреб пацієнта [11]. Але встановлені наказом критерії для надання паліативної допомоги є досить широкими, що може призводити до суб'єктивного тлумачення та потенційних зловживань. До того ж, як зазначає експертка з паліативу Анна Яцульчак, в Україні паліативна допомога входить до Програми медичних гарантій Національної служби здоров'я двома пакетами послуг: мобільна, коли людину відвідують удома, і стаціонарна. Вона безкоштовна для пацієнтів (тобто оплачується державою, як і всі послуги в рамках Програми медичних гарантій), що можна вважати великим плюсом, але в той же час експертка наводить приклади зловживання мобільною паліативною допомогою, коли візити зазначалися лише на папері [12]. Паліативна допомога з одного боку має ряд переваг,

знімаючи з медичного персоналу тягар проведення «гуманного вбивства» у зв'язку з проведенням належного лікування, яке не перериває життя, а продовжує його. Але, з іншого боку, згадані вище недоліки викликають сумніви стосовно ефективності такої допомоги, особливо в сучасних реаліях війни в Україні, коли паліативну допомогу можуть надавати дистанційно. На наш погляд для усунення наявних прогалин має існувати спеціальний закон «Про паліативну допомогу», в якому будуть визначені конкретні поняття та закріплені гарантії для хворих щодо отримання паліативної допомоги.

З вище вказаного, варто резюмувати можливість легалізації евтаназії лише з людиноцентристської позиції та основоположних прав і свобод людини. Стаття 3 Загальної декларації прав людини від 10 грудня 1948 р. прямо передбачає, що кожна людина має право на життя, а стаття 5 – що ніхто не повинен зазнавати тортур, або жорсткого, нелюдського, або такого, що принижує його гідність, поводження і покарання [13]. Хартія Європейського Союзу про основоположні права в п. 1 ст. 3 встановлює, що кожна людина має право на повагу до її фізичної або психічної недоторканності [14]. Європейська конвенція з прав людини (далі – ЄКПЛ) захищає право на життя (стаття 2). При цьому забороняється нелюдське або принизливе поводження (стаття 3). Стаття 8 ЄКПЛ починається з твердження: «кожен має право на повагу до свого приватного і сімейного життя...». Далі зазначається, що не допускається втручання органів державної влади у здійснення цього права, за винятком вказаних у цій статті випадків. При тлумаченні цих положень виникає дилема між позитивним обов'язком держави захищати життя людини і позитивним обов'язком держави поважати аспект права на приватне життя, що, на нашу

думку, можна трактувати як право особи приймати особисте рішення про те, як і коли закінчити своє життя (за умови, що вона в змозі сформулювати власну вільну волю і діяти відповідно до неї) [1]. У деяких країнах ці положення інтерпретуються як захист не тільки права на життя, але й права на гідне закінчення життя (права на смерть), в той час як інші вважають евтаназію (право на смерть) порушенням цих положень.

Даючи правову оцінку формам евтаназії, Європейський Суд з прав людини (далі – ЄСПЛ) наголошує, що як активна, так і пасивна евтаназія є складними питаннями, на які ще немає єдиної правової відповіді на міжнародному рівні. У справі *Pretty v. the United Kingdom* (2002) Д. Претті, яка страждала на невиліковну хворобу (бічний аміотрофічний склероз), звернулася до ЄСПЛ, щоб їй чоловіку дозволили допомогти їй померти без кримінальної відповідальності. Заявниця скаржилася на порушення 2, 3, 8 статей Конвенції, проте Суд визнав невідповідність її прохання вказаним статтям [15]. Іншим цікавим випадком є справа *Haas v. Switzerland* (2011). Заявник Ернст Хаас, який страждав на тяжке психічне захворювання, звернувся до ЄСПЛ із проханням забезпечити йому доступ до смертельного препарату для здійснення асистованого самогубства без необхідності отримувати медичний рецепт. Він посилався на статтю 8 ЄКПЛ. ЄСПЛ визнав, що стаття 8 ЄКПЛ може охоплювати право особи на смерть, але це право не є абсолютним. Швейцарія діяла законно, встановивши вимогу медичного рецепта для отримання смертельного препарату, щоб запобігти необґрунтованим випадкам самогубств. Суд вирішив, що таке обмеження є обґрунтованим і необхідним для захисту суспільних інтересів і вразливих осіб [16]. У справі *Gross v. Switzerland* (2013) ЄСПЛ спочатку визнав порушення статті 8 ЄКПЛ через відсутність чіткої правової регуляції в

Швейцарії щодо асистованого самогубства для осіб без термінальних захворювань. Проте у 2014 році Велика палата скасувала це рішення через процедурні недоліки: на момент винесення рішення заявниця вже померла, і ця інформація не була належно повідомлена Суду. Справа була закрита без остаточного вирішення [17]. У справі *Lambert and Others v. France* (2015) ЄСПЛ визнав, що Франція не порушила статтю 2 ЄКПЛ (право на життя), дозволивши припинення штучної підтримки життя Венсана Ламбера, який перебував у вегетативному стані. Суд підкреслив, що питання евтаназії мають вирішуватися на національному рівні, оскільки чіткого регулювання права на смерть у Конвенції немає. Французькі суди ретельно вивчили справу та прийняли обґрунтоване рішення відповідно до національного законодавства, яке допускає припинення лікування в окремих випадках [18]

Нідерланди, Бельгія, Люксембург, Іспанія, Португалія, Нова Зеландія, Колумбія та Канада є країнами, які легалізували активну евтаназію. Пасивна евтаназія знайшла своє відображення у законодавстві Ізраїля, Франції, Швеції, Фінляндії. В цій квестії допомагає визначення правової сім'ї, до якої належать держави. Так, у країнах континентальної правової сім'ї закони формулюються чітко і детально, що дозволяє закріпити в нормативно-правових актах нові правові категорії та врегулювати суспільні відносини, які виникають у зв'язку з цим. У країнах прецедентного права більший акцент робиться на судові прецеденти, і зміни можуть бути повільнішими. В країнах релігійної, звичаєвої та традиційної правових сімей, в яких домінуючими є звичаї, традиції та релігійні норми, внесення змін до законодавства є складним та чутливим процесом, який потребує врахування інтересів різних груп населення та

забезпечення балансу між традиційними цінностями та сучасними вимогами.

Нідерланди стали першою країною, яка декриміналізувала евтаназію. Країна належить до континентальної правової сім'ї, є державою-членом Ради Європи і ратифікували ЄКПЛ. У 2002 році було ухвалено Закон «Про припинення життя за бажанням чи допомогу в самогубстві» [19]. Цей закон застосовується до смертельно хворих пацієнтів без шансів на одужання та встановлює суворі вимоги до процедури евтаназії.

У країнах англосаксонської правової сім'ї переважає заборона евтаназії. В Ірландії евтаназія заборонена відповідно до *Criminal Law (Suicide) Act 1993*, який декриміналізує суїцид, але криміналізує допомогу в ньому (до 14 років ув'язнення) [20].

Ізраїль, як країна змішаної правової сім'ї, поєднує елементи англосаксонського, єврейського релігійного (Галаха) та цивільного права. Закон «Про помираючого пацієнта» (2005) чітко регулює питання пасивної евтаназії, попри релігійні заборони, що вбачають життя святим і недоторканим [21]. Ізраїль, хоча й розташований на Близькому Сході, має тісні зв'язки з багатьма європейськими країнами та бере участь у багатьох європейських проектах. Саме Ізраїль, на нашу думку, демонструє баланс між захистом права на життя та забезпеченням гідного догляду через розвинену систему паліативної допомоги, не допускаючи активної евтаназії.

Україна належить до континентальної правової сім'ї, є членом Ради Європи і ратифікувала ЄКПЛ. На сьогодні в Україні евтаназія строго заборонена. У статті 52 Закону України «Основи законодавства України про охорону здоров'я» зазначається, що медичним працівникам забороняється здійснення евтаназії – навмисного прискорення смерті або умертвіння

невиліковно хворого з метою припинення його страждань [22]. У частинах 2, 4 статті 281 «Право на життя» Цивільного кодексу України закріплено, що фізична особа не може бути позбавлена життя, а також те, що забороняється задоволення прохання фізичної особи про припинення її життя [23]. На сайті офіційного інтернет-представництва Президента України 28 вересня 2022 року було оприлюднено петицію стосовно легалізації добровільної евтаназії, яка зібрала з необхідних для впровадження цієї процедури 25000 голосів лише 287 [24]. Можна зробити висновок, що українське суспільство налаштоване негативно щодо такого інституту в Україні, а ніякі подальші опитування, станом на 2024 рік, навіть не проводилися.

Адвокатка Я. Триньова зазначає, що людина має право на життя, а отже і право розпоряджатись ним також їй належить. Неможливо собі уявити, що людина, маючи право на життя, не має права померти, що вона вільна на законних підставах розпоряджатися своєю власністю, але не своїм життям [7, с. 144-146]. До того ж у сьогоdnішніх реаліях війни в Україні маємо нові виклики щодо питання легалізації евтаназії. Питання, як діяти у разі прохання військовослужбовця про припинення його життя, залишається не врегульованим ані етично, ані законодавчо. Як зазначає Susan J. Neuhaus, етичні принципи евтаназії у військовому контексті ґрунтуються на автономії пацієнта, принципах бенефіції (допомоги) та незлочинності. Лікар опиняється перед дилемою вибору між збереженням життя та полегшенням страждань [25, с. 308]. Прикладом є справа військового Ю. Циганка, який у 2018 році після численних операцій та відмови внутрішніх органів попросив відключити його від апарату штучного дихання. Ця ситуація не набула широкого розголосу і

обговорювалася лише в соціальних мережах. Подібні ситуації, ймовірно, залишаються неpubлічними, тому механізмів правового регулювання досі немає.

Запровадження евтаназії могло б створити правові процедури для військових лікарів, які опиняються перед складним вибором. На початку 2021 року перший заступник Голови Верховної Ради Р.О. Стефанчук наголосив на необхідності легалізації евтаназії та асистованого самогубства [26]. Водночас обговорювали концепцію нового Цивільного кодексу України (ЦКУ), однак проєкт так і не був схвалений.

Висновок. Аналіз закордонного досвіду у регулюванні права на евтаназію демонструє, що ключову роль у формуванні правової позиції відіграє природа національного права та стан інтеграції з європейськими структурами. Більшість держав континентальної правової сім'ї, які ратифікували ЄКПЛ, мають чітко сформоване законодавство щодо евтаназії, узгоджене з міжнародними нормами. Україна ж зберігає категоричну заборону на евтаназію. Європейські країни на поточний момент вирішують питання евтаназії, порядку, умов та вимог щодо її застосування у рамках власного законодавства, використовуючи, як допоміжний інструмент врегулювання спорів, практику ЄСПЛ.

На наш погляд ситуація з легалізацією будь-якої форми евтаназії в Україні не викликає жвавих дискусій і позиція більшості полягає у забороні права на евтаназію. Серед аргументів проти легалізації евтаназії можна почути наступні: надання права на евтаназію суперечить медичній етиці; надання права на евтаназію може уповільнювати розробку та пошук нових способів та засобів лікування пацієнтів; вірогідність помилкових діагнозів, а також винайдення ліків, щоб могли врятувати життя; евтаназія унеможливить

випадки так званих «чудесних одужань», хоч їх відсоток надзвичайно малий, але такі випадки все ж трапляються; можливість умисних зловживань по застосуванню евтаназії з боку медичних працівників та родичів пацієнта; недопустимість евтаназії з релігійних переконань та питань гідності.

З огляду на це, вважаємо, що доцільним видається запозичення ізраїльського досвіду правового регулювання та розвитку паліативної допомоги. Цей підхід спрямований на подовження життя людини з гідністю, без легалізації евтаназії, що є важливим для України, враховуючи проблеми у сфері охорони здоров'я та дотримання прав пацієнтів.

Література:

1. Конвенція про захист прав людини і основоположних свобод: Конвенція Ради Європи від 04.11.1950 р. : станом на 05.02.2025 р. URL : https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_004#Text
2. Конституція України : Конституція, Закон від 28.06.1996 № 254к/96-ВР, із змін. та доп. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254к/96-вр#Text>
3. Vickers, B. (1988). [Review of Sir Francis Bacon. The Essayes or Counsels, Civill and Morall, by F. Bacon & M. Kiernan]. The Modern Language Review, 83(2), 403–405. DOI: <https://doi.org/10.2307/3731694B>
4. Четверте покоління прав людини: особливості правового регулювання, проблеми та перспективи розвитку в сфері охорони здоров'я: монографія / за заг. ред. Булеца С.Б., Менджул М.В. Ужгород: Говерла. 2020. 444 с.
5. С. В Нечитайло, І. В. Стаднік. Евтаназія як соціально-правове явище. Правничий часопис Донецького національного університету імені Василя Стуса. 2024. № 1. С. 51–63. DOI: <https://doi.org/10.31558/2786-5835.2024.1.7>
6. С.Б. Булеца, М.В. Менджул. Аналіз перспективи впровадження евтаназії в Україні з врахуванням досвіду окремих європейських держав. Медичне право України: історичні аспекти, новітні тенденції та перспективи

розвитку. Львів: ЛОБФ «Медицина і право», 2022. С. 25-88.

7. Я. О. Триньова. Ототожнення «позбавлення життя іншої людини з жалю до неї» з евтаназією, ортаназією та самогубством асистованим лікарем та його соціально-правові наслідки. Публічне право України. 2011. № 4. С. 144–151.

8. О. Пасечник. Етико-правові аспекти легалізації евтаназії у сучасному світі. Публічне право. № 1 (45), 2022. С. 3-10. DOI: <https://doi.org/10.32782/2306-9082/2022-45-8>

9. Vizcarrondo FE. (2013). Euthanasia and Assisted Suicide: The Physician's Role. *The Linacre Quarterly*. 80(2), 99-102. DOI: <https://doi.org/10.1179/0024363912Z.0000000002>

10. Ю. І. Губський, А.В. Царенко. Паліативна допомога та евтаназія: медико-соціальні, біоетичні, правові аспекти. *Новини медицини та фармації*. URL: <http://www.mif-ua.com/archive/article/45103> (дата звернення: 07.02.2025).

11. Про удосконалення організації надання паліативної допомоги в Україні : Наказ МОЗ України від 04.06.2020 № 1308 : станом на 07.02.2025 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0609-20#Text>

12. О. Струк. Паліативна допомога. «На папері маємо все, що треба, але в житті воно не завжди так». *LB.ua*. URL: https://lb.ua/society/2024/03/12/602752_paliativna_dopomoga_na_paperi.html?utm_source=chatgpt.com (дата звернення: 07.02.2025).

13. Загальна декларація прав людини : Декларація Орг. Об'єдн. Націй від 10.12.1948р.: станом на 07.02.2025 р. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_015#Text

14. Хартія основних прав Європейського Союзу: Хартія від 07.12.2000 : станом на 07.02.2025 р. URL: <https://ips.ligazakon.net/document/MU00303>

15. Pretty v. United Kingdom (2346/02). HUDOC - European Court of Human Rights. URL : <https://hudoc.echr.coe.int/fre?i=001-60448>

16. Haas v. Switzerland (31322/07). HUDOC - European Court of Human Rights. URL: <https://hudoc.echr.coe.int/fre?i=001-102940>

17. Gross v. Switzerland (67810/10). HUDOC - European Court of Human Rights. URL: <https://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-119703>

18. Lambert and Others v. France (46043/14). HUDOC - European Court of Human Rights. URL: <https://hudoc.echr.coe.int/fre?i=001-155352>

19. Dutch law on Termination of life on request and assisted suicide (complete text) – The World Federation of Right to Die Societies. World Federation Right to Die Societies. URL: <https://wfrtds.org/dutch-law-on-termination-of-life-on-request-and-assisted-suicide-complete-text/> (дата звернення: 07.02.2025).

20. Criminal Law (Suicide) Act, 1993. *Government of Ireland*. URL: <https://www.irishstatutebook.ie/eli/1993/act/11/enact/en/print.html> (дата звернення: 07.02.2025).

21. Jotkowitz AB, Glick S. (2009). The Israeli terminally ill patient law of 2005. *J Palliat Care*. 25(4), 284-8. URL: <https://pubmed.ncbi.nlm.nih.gov/20131585/> (дата звернення: 07.02.2025).

22. Основи законодавства України про охорону здоров'я : Закон України від 19.11.1992 № 2801-XII, із змін. та доп. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2801-12#Text>

23. Цивільний кодекс України : Закон, Кодекс від 16.01.2003 № 435-IV, із змін. та доп. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/435-15#Text>

24. Евтаназія. ортаназія. САЛ. право на смерть!!! *Електронні петиції – Офіційне інтернет-представництво Президента України*. URL: <https://petition.president.gov.ua/petition/165126> (дата звернення: 07.02.2025).

25. S. J. Neuhaus. (2011) Battlefield euthanasia – courageous compassion or war crime?. *Medical Journal of Australia*: Volume 194, Issue 6, 307–309. DOI: <https://doi.org/10.5694/j.1326-5377.2011.tb02980.x>

26. Руслан Стефанчук. Цивільний кодекс – це супермаркет правових можливостей. *Укрінформ - актуальні новини України та світу*. URL: <https://www.ukrinform.ua/rubric-politics/3179079-ruslan-stefancuk-civilnij-kodeks-ce-supermarket-pravovih-mozlivostej.html> (дата звернення: 07.02.2025).

References:

1. Convention for the Protection of Human Rights and Fundamental Freedoms: Convention of the Council of Europe of 04.11.1950: as of 05.02.2025 URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_004#Text.
2. Constitution of Ukraine: Constitution, Law of 28.06.1996 No. 254к/96-BP, as amended and supplemented, URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254к/96-бп#Text>.
3. Vickers, B. (1988). [Review of Sir Francis Bacon. The Essayes or Counsells, Civill and Morall, by F. Bacon & M. Kiernan]. The Modern Language Review, 83(2), 403–405. DOI: <https://doi.org/10.2307/3731694B>
4. The fourth generation of human rights: peculiarities of legal regulation, problems and prospects of development in the field of health care: monograph / edited by Buletsa S.B., Menjul M.V. Uzhhorod: Hoverla. 2020. 444 c.
5. Nechitailo S.V., Stadnik I.V.. Euthanasia as a social and legal phenomenon. Law Journal of Vasyl' Stus Donetsk National University. 2024. № 1. C. 51-63. DOI: <https://doi.org/10.31558/2786-5835.2024.1.7>
6. Analysis of the prospects for the introduction of euthanasia in Ukraine, taking into account the experience of individual European countries. Medical Law of Ukraine: Historical Aspects, Recent Trends and Prospects for Development. Lviv: LUAC "Medicine and Law", 2022. C. 25-88.
7. Y. O. Trineva. Identification of "deprivation of life of another person out of pity for him/her" with euthanasia, orthanasia and suicide by an assisted physician and its social and legal consequences. Public Law of Ukraine. 2011. № 4. C. 144-151.
8. Pasechnik O. Ethical and legal aspects of legalization of euthanasia in the modern world. Public Law. № 1 (45), 2022. C. 3-10. DOI: <https://doi.org/10.32782/2306-9082/2022-45-8>
9. Vizcarrondo FE. (2013). Euthanasia and Assisted Suicide: The Physician's Role. The Linacre Quarterly. 80(2), 99-102. DOI: <https://doi.org/10.1179/0024363912Z.00000000002>
10. Y. I. Gubsky, A. V. Tsarenko. Palliative care and euthanasia: medical and social, bioethical, legal aspects. News of medicine and pharmacy. URL: <http://www.mif-ua.com/archive/article/45103> (accessed February 07, 2025).
11. On improving the organization of palliative care in Ukraine: Order of the Ministry of Health of Ukraine dated 04.06.2020 No. 1308: as of 07.02.2025: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0609-20#Text>
12. O. Struk. Palliative care. "On paper, we have everything we need, but in life it is not always so". LB.ua. URL: https://lb.ua/society/2024/03/12/602752_paliativna_dopomoga_na_paperi.html?utm_source=chatgpt.com (accessed February 07, 2025).
13. Universal Declaration of Human Rights : Declaration of the Org. United Nations Declaration of 10.12.1948: as of 07.02.2025 URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_015#Text
14. Charter of Fundamental Rights of the European Union: Charter of 07.12.2000: as of 07.02.2025 URL: <https://ips.ligazakon.net/document/MU00303>
15. Pretty v. United Kingdom (2346/02). HUDOC - European Court of Human Rights. URL : <https://hudoc.echr.coe.int/fre?i=001-60448>
16. Haas v. Switzerland (31322/07). HUDOC - European Court of Human Rights. URL: <https://hudoc.echr.coe.int/fre?i=001-102940>
17. Gross v. Switzerland (67810/10). HUDOC - European Court of Human Rights. URL: <https://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-119703>
18. Lambert and Others v. France (46043/14). HUDOC - European Court of Human Rights. URL: <https://hudoc.echr.coe.int/fre?i=001-155352>
19. Dutch law on Termination of life on request and assisted suicide (complete text) – The World Federation of Right to Die Societies. World Federation Right to Die Societies. URL: <https://wfrtds.org/dutch-law-on-termination-of-life-on-request-and-assisted-suicide-complete-text/> (accessed February 07, 2025).
20. Criminal Law (Suicide) Act, 1993. Government of Ireland. URL: <https://www.irishstatutebook.ie/eli/1993/act/11/enacted/en/print.html> (accessed February 07, 2025).
21. Jotkowitz AB, Glick S. (2009). The Israeli terminally ill patient law of 2005. J Palliat Care. 25(4), 284-8. URL: <https://pubmed.ncbi.nlm.nih.gov/20131585/> (accessed February 07, 2025).
22. Fundamentals of Ukrainian legislation on health care: The Law of Ukraine of 19.11.1992 No.

2801-XII, as amended and supplemented:
<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2801-12#Text>.

23. Civil Code of Ukraine: Law, Code of 16.01.2003 No. 435-IV, as amended and supplemented, URL:
<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/435-15#Text>.

24. Euthanasia. orthanasia. SAL. right to death!!! Electronic petitions - Official Internet representation of the President of Ukraine. URL:
<https://petition.president.gov.ua/petition/165126>
(accessed February 07, 2025).

25. S. J. Neuhaus. (2011) Battlefield euthanasia – courageous compassion or war crime?. Medical Journal of Australia: Volume 194, Issue 6, 307–309. DOI:
<https://doi.org/10.5694/j.1326-5377.2011.tb02980.x>

26. Ruslan Stefanchuk. The Civil Code is a supermarket of legal opportunities. Ukrinform - current news of Ukraine and the world. URL:
<https://www.ukrinform.ua/rubric-polytics/3179079-ruslan-stefancuk-civilnij-kodeks-ce-supermarket-pravovih-mozlivostej.html> (accessed February 07, 2025).

Malanchuk T., Hetman Y. Legalization of the right to euthanasia through the prism of the European Convention on Human Rights. - Article.

The article analyzes the concept of the emergence of the modern right to death, which has caused dissonance in relation to the fundamental right to life, as confirmed by the European Convention on Human Rights. The study is based on theoretical aspects of the nature, content and types of euthanasia (right to die). The authors propose to consider euthanasia in the medical, biological, ethical, moral and legal sense. The article emphasizes the importance of improving the mechanism of palliative

care as a more human-centered tool for alleviating human suffering. The author states that the right to life, dignity, and autonomy are the rights without which there should be no discussion of the right to euthanasia (the right to die). The author uses specific ECHR cases to establish the Court's position on the right to euthanasia. Based on a comparative analysis, the authors suggest that countries have recognized the admissibility of euthanasia in domestic law due to the public need to be guided by their own law so that this issue can be easily resolved without the need to refer to the ECHR case law, but this need varies, taking into account certain features, including belonging to legal families. The authors emphasize the need for opportunities to legalize the right to euthanasia in Ukraine in view of the mandatory compliance with the ECHR, the prospects of joining the EU, and taking into account the legal consequences of this phenomenon and the current military realities.

Keywords: right to life, right to die, euthanasia, palliative care, legal family, European integration.

Авторська довідка:

Маланчук Тетяна Василівна – кандидатка юридичних наук, старша викладачка кафедри Міжнародного, європейського права та порівняльного правознавства Сумського державного університету. e-mail:
t.malanchuk@uabs.sumdu.edu.ua. Телефон:
+380674914790. ORCID iD: <https://orcid.org/0000-0003-4583-8838>

Гетьман Ярослава Сергіївна – здобувачка вищої освіти 2 курсу ОС «бакалавр» Навчально-наукового інституту права Сумського державного університету.

Стаття надійшла до редакції 15 березня 2025 р.